

Bledý host k nám přišel.

V zámožných statcích usadil se nezvaný a neopustil ani chalupy chudých tkalců. Divný host! Kam vkročil, prchl úsměv, utichly zpěvy, zbledly tváře, kde on byl, přišla za ním družka s rozervanou tváří, zoufalost. Hlad byl v horách.

Kdy to bylo, už dražská Lokvencka neví, ale zle bylo, tuze zle. Korec žita kupovali za sto zlatých a nemohli ho dostat. I když peníze měli, ničeho za ně nedostali. Ba, holečku, tenkrát se prali o placku z otrub a pak ani těch nebylo. Lidé smetali prach ve mlýnicích a u moučnic a mysli, že mají bábovky z běle, když si z toho poplamenic napekli. — Pak už nebylo ničeho a lidé trhali na polích jetelové hlávky, lebedu a jedli všechno. Ani kopřivy se neštíteli. A to byla samá nezdravota. Lidé z toho nemocněli, opuchli a umírali. Hrobař nestačil hroby kopat, až po osmi lidech kladl do jámy.

Smutno bylo tenkrát u nás v horách! —

Matné světlo kahanu kmitalo nad postelí u bledé hlavy. Plamének někdy zašlehl a oblil žlutavým světlem zsinanou tvář, nevyrušil však zavřené oči ze spánku. Tvrdě spala ta utrápená žena na chudém loži. Už ji nikdo nevzbudí. Vedle ní děcko jako poupě, na kterém červ hlodá. Nepokojný jeho spánek. Trhá to jím, žíly na spáncích jsou tak modré. Otec doploužil se před chvílí k oknu. Otevřel je pro duši své ženy. Sklesl na „lajc“, zmořený bolem a nouzí. Vyhaslé oko hledí ven, a tam je tmavá noc.

Olše na břehu černaly se ve tmě, zdálo se, že v jedno se slily; nebylo hvězd,

jež by jako jindy jejich větvemi jako ta zářící rosa prokmitovaly. Z tmavé noci ozýval se hukot splavu, jako hluboké vzdechy.

Tak to hučelo Benešovi v hlavě. Už mu odešla ta jeho dobrá žena — a dobře jí, má to odbyto.

Vystála mnoho a všecku tu nouzi tak trpělivě snášela, o sobě ani nehlesla — jen o to dítě jí bylo. Beneš pozvedl hlavu — smutné divadlo! — Temná, prázdná světnice, jen tam v koutě světlo a v záři jeho — oh — umřela — opravdu již se nevzbudí. Sotva se doplížil k loži, a tam sklesl na kolena. Uchopil kostnatou ruku své ženy, hleděl jí do ubledlé tváře, na oči, jež pod černými řasami navždy se zakryly. Můj bože, jak se člověk mění! To je Lenka, ta hezká Lenka ze mlýna!

Pálily ho oči, naklonil hlavu, ale nemohl zaplakat. — Dítě zaúpělo, a stenot vrýval se krvavými spáry do prsou vysíleného otce. Vzbudilo se a otvíralo malá ústa. Nyní přitulilo se k matce a vyschlé ručky hmataly po studených lících. Beneš vyskočil a mdlé oči ohlížely se po světnici. Všude prázdnno, všude pusto, ani skyvy, ani kapky mléka. Pohlédl k oknu a viděl na protější břeh a mezi olšovým jevíly se obrysy mlýna. Teď vzplanula v jeho oknech světla a záře jejich stápěla se hluboko do temné vody. Zazněl klapot, spustili kola. Jako na posměch. Tam zasypají, tam je chléb, avšak ne pro nás — ne pro nás! „Vyhnal mne mlynář od prahu, když jsem ho prosil, aby zachránil mou ženu — svou vlastní sestru. — A teď, kde pomoc, ne-li tam?“

„Nepros se ho — nemá srdce,“ řekla žena umírající. Slyš, děcko pláče a pláč vyschlým hrdélkem sotva se vydírá.

Beneš vzal dítě do náruče, hleděl na ně a bylo mu, že by s radostí uvítal smrt, kdyby pro oba přišla. Jak obrací ten červíček kalné oči k němu — bože! — Musí být zachráněno!

Vzalšátek po nebožce ženě a zahaliv dítě, pohleděl ještě jednou na nebožku ženu.

„Jen pro to dítě!“ šeptal. „Bud' s námi!“ a kvapil ze dveří. Beneška osamotněla; světlo kmitalo nad ní. Jednotvárně hučel splav. —

Nad splavem, na trámě přes potok k mlýnu, stál Beneš s dítětem. Nachýlil hlavu a poslouchal hukot vod. Divné z nich se ozývaly hlasy, vábily k sobě, že ukonejší bol i hlad. Beneš klonil hlavu a dítě zaúpělo; zachvěl se, pohleděl k chaloupce a tam — v jejím okně — zsinálá hlava s černými vlasy a ty velké, kalné oči zrovna na něho se upírají. Přitiskl dítě k prsům a chvátal k mlýnu. —

* * *

„Mlynáři, máte přijít do světnice!“
„Kdo zas —“

„Je tam splavský Beneš a že vás tuze prosí, abyste s ním promluvil.“
„Ta žebrota!“ zahučel velký, přitloustlý mlynář a pod staženým obočím kmitaly hnědé oči. „Už jsem mu to jednou pověděl — nemám času — at jde —“

„Švakře, proboha tě prosím,“ zavzněl na schůdkách mlýnice Benešův hlas, „neodháněj mne tentokráte od sebe.“

„Tys vyhnal sebe sám! Co jsem ti povídal, když jsi Lenku přemluvil, že s tebou šla a já vám bídou hrozil, a tys pyšně se mne a celého rodu zřekl? Že ještě jednou rád k našemu prahu přilezeš!“ Oči mlynářovy svítily.

„Už jsem tady, nevzpomínej na to. To prosil jsem, abys zachoval Lenku. Byla v šestinedělích a byla taková nouze! Ty ses nesmíloval —“

„A měl jsem mít útrpnost s tou, která se mne zřekla, aby mohla s tebou do bídne chalupy — ta — my jí byli ničím — a teprve, až když bylo zle —“

„Nemluv dál — jest na pravdě boží.“ Hlas se Benešovi chvěl.

„Mrtva!“ zahučel mlynář a napřáhnutá ruka mu klesla. Po chvílce zas začal: „Co tedy chceš! Jdi si! Myslíš, že se nad tebou slituji, kterýs mně ji — tys ji svou nouzí zabil! Už dost, jdi!“

„Slyš mne, půjdu, ale tuhle to dítě!“ a odhodiv šátek vztáhl k mlynáři ruce, na nichž spočíval chlapeček.

Mlynářem to trhlo. „A ještě to plémě — jdi!“

„Mlynáři, pamatuj se!“ V hlase tom byla bolest, hrozba a svatý hněv.

„Hoho! Snad i hrozit? Bez řeči —“ a odcházel.

„Mlynáři, což nevidíš? Podívej se na toho červa. Nemůže za nic, podej mu něco, at neumře hlady.“ Dítě plakalo.

Mlynář se zastavil a podívav se na dítě, svěsil hlavu. Pak náhle se vztyčil a pravil: „Zachráním, ale nechám si je. Bude mé!“

Beneš se zachvěl v hlubinách duše. Jen to dítě měl po Lence a navždy se ho zřeknout!

„Není možná,“ zašeptal.

„Tedy sbohem!“ a mlynář se obracel.

Beneš hleděl na dítě, to těžce dýchalo.

„Zahyne!“ A on ženě slíbil, že bude o dítě pečovat. Zahyne, jestli se ho neodřekne! —

Chvilku tak stál a hleděl na děcko ztrnulým okem. Pak je náhle několikrát políbil a slza skanula dítěti na líčko.

„Dobře se o něj starej!“ pravil pak jako hlasem z hrobu.

„Je ode dneška mé!“

„Tvé —“ a Beneš se musil opřít o sloup.

Mlynář zavolal děvečku.

„Vezmi to dítě, ošetři je a dej splavskému se najíst.“

Beneš se probral jako ze snu.

„Co? Mně se najíst? Teď? Teď neprosím se — —“ a běžel ven.

Mlynář se zamračil a kleje šel ku koši.

Po třetí šel Beneš ze mlýna. Po prvé si odváděl Lenku, sestru mlynářovu. Tenkrát se zařekl, že do domu pýchy nepůjde; a když žena stonala, když hlad uhostil se jim v chatrči, a neměl skyvy chleba, šel k jejímu bratrovi prosit. Divně však pochodil. Pak dnes — víckrát se tam nevrátí.

Světlo u mrtvé Benešky doplanulo, muž nešel. Šeřilo se a nízkým oknem zářily červánky do nízké světnice. Ticho bylo v chaloupce, nikdo nešel k mrtvé. — Za dne přišla souseďka a sháněla se po Beneši. Nastal večer. Vyšlé hvězdy shlížely se v řece a hluboko na dně viděly bledou tvář Benešovu. —

Druhého dne ho pochovali vedle ženy. — — —

* * *

A mlynáři pojednou ušlo spaní. Sedával dlouho v hospodě, pil a pil. Dříve mluvíval málo, teď z něho byl nemluva, koukal podsoukale, bočil se a jen někdy tak něco pro sebe prohodil.

Hoch po splavském Beneši spával v jeho komoře. Ale tuhle přišel mlynář domů a zahleděl se na kloučka. Pak začal něco hučet, čemu nerozuměli, a v tu chvíli musili chlapci ustlat jinde.

Mlynář ulehl s rozpálenou hlavou. Po chvíli letěl mládek po schodech ke komoře, slyšel tam křik. Mlynář stál u okna s vyděšenou tváří.

„Pořád mi nekoukej do okna!“ slyšel mládek.

„Splav mnoho hučí,“ povídal mlynář mládkovi. A vystěhoval se z komory, z které bylo vidět na splav, spal v světničce přistavené za mlýnem. —

Často ho viděli v noci bloudit po zahradě. I tam mu nedalo hučení splavu spát. Či že snad to slyšel jiný hlas?